

JAUNS REGULĒJUMS PREČU CENU NORĀDĪŠANAI

2022. gads Eiropā iezīmē vairākas jaunas prasības patērētāju tiesību aizsardzības jomā, lai nodrošinātu augstāku patērētāju aizsardzību attiecībā uz skaidrām un pārredzamām preču cenām. Šajā rakstā sniegts ieskats par jaunām prasībām MK noteikumos Nr.178 (turpmāk "Noteikumi") preču cenu norādīšanai atlaižu, izpārdošanas un citos cenu pazemināšanas gadījumos. Grozījumi pieņemti, arī pārņemot Direktīvas 2019/2161 prasības, un stāsies spēkā šī gada 28.maijā.

Gunta Bambāne,
Sorainen zvērināta advokāta palīgs

KAS IR SĀKOTNĒJĀ CENA

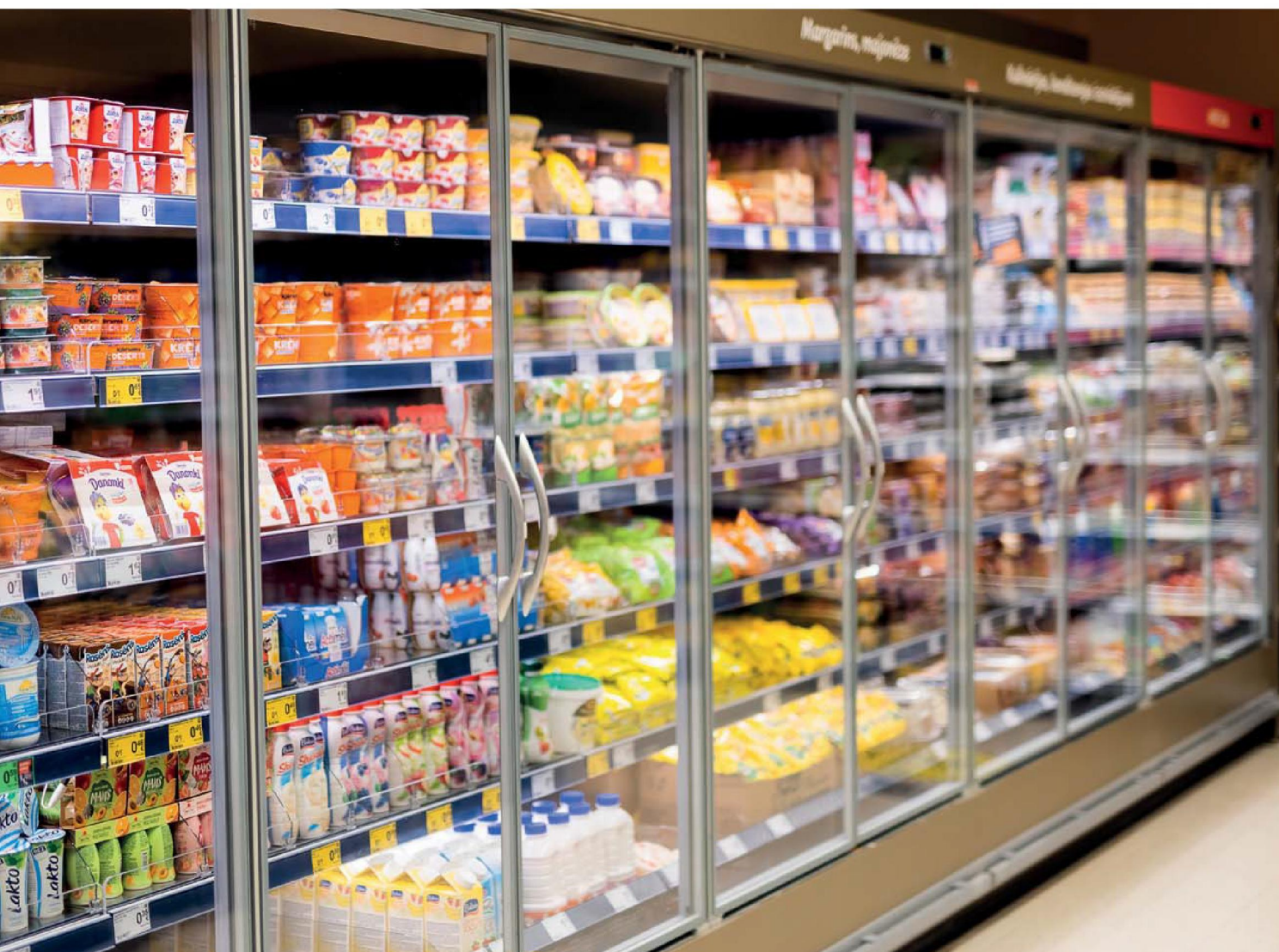
Parasti vienmēr, ja izsludināta preču izpārdošana, cenu pazemināšana vai atlaides, precēm skaidri jānorāda sākotnējā cena un cena pēc tās pazemināšanas. Izmaiņas skar jēdziena "sākotnējā cena" definēšanu Noteikumos, kas iepriekš normatīvi nebija regulēti. Var izdalīt vispārīgus gadījumus un izņēmumus attiecībā uz jaunām precēm, precēm, kas ātri bojājas vai kam drīz beigsies derīguma termiņš un izpārdošanas precēm.

VISPĀRĪGIE GADĪJUMI

Šobrīd: Līdz šim tikai Patērētāju tiesību aizsardzības centra (PTAC) 2015. gada Vadlīnijās preču un pakalpojumu cenu norādīšanai, tostarp godīgas komercprakses īstenošanai bija paskaidrots, kas ir sākotnējā cena. Atbilstoši tām ar sākotnējo cenu jāsaprot cena, kas izmantota

salīdzinājuma pamatā, ar nosacījumu, ka tā bijusi spēkā ilgāku laika posmu pirms speciālā piedāvājuma izteikšanas – vismaz divas kalendārās nedēļas pēc kārtas, ja nepastāv kādi citi būtiski un objektīvi apstākļi, kādēļ noteikts cits termiņš. Tādējādi kā sākotnējā cena līdz šim bija jānorāda tā cena, kas bija spēkā divas kalendārās nedēļas pēc kārtas tieši pirms cenas pazemināšanas. Turklāt cenu nedrīkstēja mākslīgi paaugstināt maldinošā veidā neilgu laiku pirms speciālo piedāvājumu izsludināšanas, pretējā gadījumā tas atbilstu negodīgas komercprakses pazīmēm.

Turpmāk: Ar 28.maiju par sākotnējo cenu uzskatāma viszemākā cena, ko pārdevējs ir piedāvājis ikvienam patērētājam pēdējo 30 dienu laikā pirms cenas pazemināšanas vai atlaides piemērošanas.

Tādējādi, neskatoties uz to, vai pārdevējs pirms cenas pazemināšanas vai atlaides piemērošanas ir paaugstinājis cenu, viņam būs pienākums kā sākotnējo cenu tās pazemināšanas un atlaides piemērošanas gadījumā norādīt to, kas bija viszemākā jebkurā no pēdējām 30 dienām, par kuru precī varēja iegādāties ikviens pircējs (neesot īpašā lojalitātes programmā vai kategorijā). Ja komersants pārdod preces dažādos fiziskos vai tiešsaistes veikalos, tad kā sākotnējā cena jānorāda tā cena, kas piemērota konkrētajā veikalā.

SĀKOTNĒJĀ CENA JAUNAJĀM PRECĒM

Šobrīd: Līdz šim Vadlīnijas paredzēja, ka tādām precēm, kuras komersants iepriekš nav piedāvājis Latvijas tirgū, komersants nedrīkst piedāvāt atlaidi, jo

to varētu uzskatīt par maldinošu komercpraksi. No Vadlīnijām arī izriet, ka cenas pazemināšanu vai atlaidi nevarētu piedāvāt precēm, ko pārdeva mazāk kā divas kalendārās nedēļas pēc kārtas, ņemot vērā iepriekšējās prasības attiecībā uz sākotnējo cenu. Tādām precēm bija atļauts piedāvāt vienīgi “iepazīšanās cenu” vai tamlīdzīgu apzīmējumu.

Turpmāk: No 28.maija, ja prece ir bijusi tirdzniecībā konkrētajā vietā mazāk nekā 30 dienas, sākotnējā cena ir viszemākā cena, ko pārdevējs piemērojis pēdējo 7 dienu laikā pirms cenas pazemināšanas vai atlaides piemērošanas. Tādējādi šis ir izņēmums attiecībā uz jaunajām precēm, kuru jēdziens skaidrots Noteikumu anotācijā (“Anotācija”). Proti, jaunas preces ir tādas, ko attiecīgais komersants konkrētajā tirdzniecības vietā līdz šim nav tirgojis, kuras nav bijušas

komersanta regulārajā sortimentā, nevis tikai, piemēram, vispārēja inovatīva prece tirgū, ko neviens vēl nav tirgojis. Par jaunu precī uzskatāma arī tāda, kurai ražotājs mainījis preču iepakojumu, svaru un sastāvu.

Tādējādi faktiski pēc 7 dienām, kopš jauna prece piedāvāta tirgū, komersants drīkst piemērot cenas pazemināšanu vai atlaidi. Šajā gadījumā, ja prece bijusi tirgū mazāk nekā 30 dienas, sākotnējā cena jānorāda viszemākā, ko komersants piemērojis 7 (nevis 30) dienu laikā. Ar šādu regulējumu arī pirmo 7 dienu laikā komersants drīkst mainīt jaunās preces cenu, tomēr, kā norādīts Anotācijā, svarīgi nemēģināt “uzpūst” cenas samazinājuma lielumu, ar cenas paaugstināšanu uz attiecīgo septiņu dienu periodu”. Pretējā gadījumā varētu konstatēt negodīgas komercprakses pazīmes.

SĀKOTNĒJĀ CENA PRECĒM, KURAS ĀTRI BOJĀJAS VAI KURĀM DRĪZ BEIGSIES DERĪGUMA TERMIŅŠ

Šobrīd: Nepastāv izņēmums attiecībā uz precēm, kuras ātri bojājas vai kurām drīz beigsies derīguma termiņš. Piemērojams vispārīgs regulējums, ka šādām precēm jānorāda sākotnējā cena un cena pēc tās pazemināšanas.

Turpmāk: No 28.maija, ja izsludināta izpārdošana, cenu pazemināšana vai atlaides, precēm, kas ātri bojājas vai kam drīz beigsies derīguma termiņš, sākotnējā cena nav jānorāda. Šādā gadījumā skaidri norāda cenu pēc tās pazemināšanas. Šāda izņēmuma attiecināšana uz precēm, kas ātri bojājas vai kurām drīz beigsies derīguma termiņš, nepieciešama, lai samazinātu administratīvo slogu komersantiem.

Anotācijā skaidrots, kas ir “preces, kas ātri bojājas”, – piemēram, pārtika un dzērieni ar īsu derīguma termiņu, ieskaitot tādus, kas jāuzglabā ledusskapī (kā piens un gaļa), gatavi/pagatavoti ēdieni, tostarp svaigi saceptas smalkmaizītes. Pie šīm precēm nepieskaita sezonālītātes preces, kā, piemēram, tematiskas svētku dekorācijas, sezonas apģērbus un aksesuārus, jo šādas preces, pat ja zaudē aktualitāti, nebojājas. Tomēr tajā pašā laikā komersanti, izmantojot šo izņēmumu, nedrīkst īstenot negodīgu komercpraksi, piemēram, maldinoši norādot, ka precei ir cenas samazinājums, lai gan tas neatbilst patiesībai.

Gadījumā, ja prece, kas ātri bojājas, atbilst arī jaunās preces definīcijai atbilstoši Anotācijas skaidrojumam, primāri piemērojams regulējums attiecībā uz precēm, kas ātri bojājas – tāpat jānorāda tikai cena pēc tās pazemināšanas.

SĀKOTNĒJĀ CENA IZPĀRDOŠANĀS

Šobrīd: Normatīvos aktos nav skaidrots, ko nozīmē izpārdošana. Jebkurā gadījumā piemērojams vispārīgs regulējums, ka jānorāda sākotnējā cena un cena pēc tās pazemināšanas.

Turpmāk: Pirmkārt, no 28. maija Noteikumu 14.6 punkts saturēs jēdziena “izpārdošana” definīciju – pārdodamo preču cenu pazemināšana, lai pilnībā izpārdotu visas attiecīgās preces vai konkrētas sortimenta daļas, nepievienojot jaunas preces, tādējādi pilnībā izņemot konkrētās preces no piedāvātā sortimenta. Tādējādi izpārdošanas mērķim jābūt pilnībā izņemt konkrētās preces vai to daļas no piedāvātā sortimenta, un to nevar attiecināt uz jaunajām precēm.

Anotācijā papildus norādīti šādi priekšnoteikumi:

a) izpārdošanai jānotiek ierobežotā, terminētā laika posmā. Vienīgi pirms aizvēršanas vai likvidācijas, kad komersants pilnībā izbeidz savu darbību, vai arī, ja komersants neplāno turpināt pārdot konkrēto preci (piemēram, izņem preci no sortimenta), komersants drīkst nenoteikt konkrētu termiņu;

b) cenas ir zemākas nekā vidējās mazumtirdzniecības cenas.

Otrkārt, uz izpārdošanu attieksies Noteikumu 14.5 punkts, ka izpārdošanas ietvaros atļauts pieaugošs preču cenas samazinājums, nodrošinot, ka katrā cenas samazināšanas paziņojumā tiek norādīta sākotnējā cena, kas pastāvējusi pirms pirmā cenas samazinājuma piemērošanas, bez cenas samazinājuma. Tādējādi šāds izņēmums – pienākums kā sākotnējo cenu norādīt cenu pirms pirmās cenu pazemināšanas – attiecas tikai uz gadījumiem, kad atlaides apmērs tiek palielināts izpārdošanā, piemēram, pirms veikala slēgšanas izpārdošanā, izpārdošanā saistībā ar likvidāciju, pārcelšanos, noliktavas izpārdošanā.

KAD VAR NENORĀDĪT CENU PĒC TĀS PAZEMINĀŠANAS

Šobrīd: Nepastāv izņēmuma gadījumu, vienmēr jānorāda sākotnējā cena un cena pēc tās pazemināšanas.

Turpmāk: No 28.maija, ja izsludināta izpārdošana, cenu pazemināšana vai atlaides ar vispārīgiem izmērāmiem cenu samazināšanas paziņojumiem, kas aptver plašu preču klāstu vai specifisku patērētāju grupu, būs skaidri jānorāda

sākotnējā cena, bet cena pēc tās pazemināšanas nav jānorāda. Kā skaidrots Anotācijā, šāds izņēmums, kad cena pēc pazemināšanas nav jānorāda, attiecas uz komersanta masveidīgu, bet īsa perioda akciju rīkošanu attiecībā uz vispārīnātiem un nekonkretizētiem preču piedāvājumiem.

Būtiski, ka cenu samazināšanas paziņojums satur skaidru, viegli izmērāmu cenu samazināšanas rādītāju, ļaujot vienkārši matemātiski aprēķināt atlaides gala cenu. Kā atbilstoši piemēri Anotācijā minēti: “20% atlaides visām precēm; 20% atlaides preču grupai; visas sezonas preces par pus cenu”. Izmantojot šo izņēmumu, jāņem vērā, ka lietotie paziņojumi un prakse var tikt vērtēti arī no to atbilstības negodīgās komercprakses aizlieguma regulējumam skatupunkta.

KO NĒM VĒRĀ

Izmaiņas, lai arī ne tik apjomīgas, tomēr, visticamāk, prasīs no komersantiem zināmu sagatavošanos, lai no šī gada 28. maija atbilstu jaunā regulējuma prasībām. Nobeigumā pāris punkti, kas jāņem vērā saistībā ar jauno regulējumu.

Preces definīcija. Plānots, ka tuvākajā laikā Patērētāju tiesību aizsardzības likumā (“Likums”) lietotais “preces” jēdziens tiks paplašināts. Šobrīd Likuma grozījumi pieņemti vēl 2.lasījumā, bet tie paredz, ka par preci būs uzskatāms arī digitālais saturs kopā ar materiālo datu nesēju un jebkādi materiāli kustami priekšmeti, kas ietver digitālo saturu vai digitālo pakalpojumu vai ir savstarpēji saistīti ar to tādā veidā, ka minētā digitālā satura vai digitālā pakalpojuma neesība neļautu precēm pildīt savas funkcijas. Tādējādi, ja minētie grozījumi stāsies spēkā, arī uz šādām precēm būs piemērojams iepriekš izklāstītais regulējums.

Gatavošanās izmaiņām. Komersantu pieeja jaunā regulējuma piemērošanai var būt dažāda, tāpat kā nepieciešamo izmaksu mēģināšana. Piemēram, likumdevējs, apzinoties slogu komersantiem, Anotācijā norādījis, ka, iespējams, komersantiem ērtāk var būt nemainīt sākotnējās cenas biežāk kā 30 dienas un neorganizēt uz vienas preces/preču kategorijas akcijas

un cenu samazinājumus biežāk kā reizi 30 dienās. Ka citu iespējamu risinājumu varētu izvēlēties vispārīgu izmēramu cenu samazināšanas paziņojumu izmantošanu, kas ļauj nenorādīt cenu pēc tās pazemināšanas.

Reklāmas saukļu izmantošana. Šajā rakstā aprakstītās izmaiņas var ietekmēt arī gadījumus, kad pieļaujams izmantot noteiktus reklāmas saukļus. Piemēram, vārdu “izpārdošana” reklāmas saukļos varētu izmantot tikai tad, ja plānotā cenu pazemināšana atbilst Noteikumu 14.6 punktā ietvertajai “izpārdošanas” definīcijai. Tajā pašā laikā, piemēram, tādu vispārīgu reklāmas saukļu kā “labākās/zemākas cenas” izmantošanu šīs izmaiņas neskars.

Negodīgas komercprakses aizlieguma regulējums. Lai arī šajā rakstā atsevišķos aspektos pieminēts, vispārīgi visos gadījumos komersantiem, piemērojot atlaides, izpārdošanas, cenu samazināšanas precēm, jāievēro negodīgas komercprakses aizlieguma regulējums.

Negodīgas komercprakses pazīmēm var atbilst:

a) gadījums, kad komersants piemēro pārmērīgi ilgus periodus paziņojumiem par cenu samazinājumiem, salīdzinot ar periodiem, kad precī pārdod par pilnu cenu;

b) reklāmas saukļa “līdz 70% atlaide” izmantošana, ja tikai dažām precēm cena tiek samazināta par 70%, bet pārējām – par zemāku procentu.

RĪCĪBA PIRMS 28. MAIJA

Lai arī formāli jaunās prasības stāties spēkā tikai šī gada 28. maijā un līdz tam komersanti var rīkoties pēc “vecā regulējuma”, vispārīgi jau šobrīd komersanti varētu ieviest savas prakses atbilstību jaunajām prasībām, un piemērot to jau pirms 28.maija.

Jaunās prasības nodrošina patērētāju tiesību augstāku aizsardzību nekā vecās, tādēļ mazticams, ka komersantiem būtu pamatoti pārmest veco prasību neievērošanu līdz 28.maijam, ja tajā pašā laikā jau

tiek nodrošināta atbilstība jaunajām, patērētājiem labvēlīgākām prasībām.

Potenciālie sodi. Par jaunā regulējuma neievērošanu attiecībā uz preču cenu norādīšanu atlaizi, cenu pazemināšanas un izpārdošanas gadījumos, saskaņā ar Likuma 37.panta septīto daļu fiziskām personām var piemērot no 15 līdz 210 EUR sodu, bet juridiskām personām – no 30 līdz 700 EUR sodu. Tomēr, kā tostarp skaidrots Anotācijā, situācijās, kas saistītas ar patērētāju maldināšanu vai iespējamu maldināšanu saistībā ar maldinošiem apgalvojumiem par cenu priekšrocību esamību vai, piemēram, maldinošiem cenu samazināšanas prakses aspektiem, var piemērot sodu par negodīgas komercprakses aizlieguma regulējuma pārkāpumu. Šobrīd saskaņā ar Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.2 panta pirmo daļu par negodīgu komercpraksi komercprakses īstenotājam var uzlikt soda naudu līdz 10 procentiem no tā pēdējā finanšu gada neto apgrozījuma, bet ne vairāk kā 100 000 EUR. ❧